

НИСЛЭГ ТЕХНИКИЙН ОСОЛ ЗӨРЧЛИЙГ ШИНЖЛЭН ШАЛГАХ АЛБА

ДОТООДЫН АГААРЫН ТЭЭВЭРЛЭГЧ БАЙГУУЛЛАГУУДЫН ЗӨРЧЛИЙН БҮРТГЭЛ, СТАТИСТИК

2024 оны 01 дугаар сар 20

ЗАМ, ТЭЭВРИЙН ХӨГЖЛИЙН ЯАМ
НИСЛЭГ ТЕХНИКИЙН ОСОЛ, ЗӨРЧЛИЙГ ШИНЖЛЭН ШАЛГАХ АЛБА

Хаяг: Хан-Уул дүүрэг 21-р хороо, ИНУТ-ийн байр 101, 105 тоот
Улаанбаатар хот 17120, Монгол Улс
Утас/Факс: (+976)-71-285011 / (+976)-71-70049974
Веб хаяг: www.aaib.gov.mn,
имэйл: aaib@aaib.gov.mn

ИРГЭНИЙ НИСЭХИЙН ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ

Монгол Улсын Иргэний Нисэхийн салбар жил ирэх бүр эрчим тэй хөгжиж байгаа бөгөөд уул уурхайн үйлдвэрлэл, аялал жуулчлалын салбартай уялдан ачаа, зорчигч эргэлтийн өсөн нэмэгдэж буй эрэлт хэрэгцээг дагаад агаарын тээвэрлэгч компаниуд агаарын хөлгийн паркийн хүчин чадлаа нэмэгдүүлж, орон нутагт төдийгүй олон улсад өрсөлдөх чадвараа сайжруулсаар байна.

“Изинис Эйрвэйз” ХХК 2019 оны 02 дугаар сарын 20-нд үйл ажиллагаагаа дахин сэргээж B737-700 EI-ULN, B737-7K2 EI-GVW бүртгэлийн дугаартай 2 агаарын хөлгөөр нислэг үйлдэж байна.

Монгол улсад - B767-300 агаарын хөлөг-1, B737-800 агаарын хөлөг-3, B737-8 MAX-1, B737-700 агаарын хөлөг-2, B737-300 агаарын хөлөг-1, ATR72-212A хөлөг-2, Embraer EMB-145LR агаарын хөлөг-2, Embraer ERJ190-100LR агаарын хөлөг -1, A319-112 агаарын хөлөг-1, Fokker F27 Mk050 агаарын хөлөг-1, (Бусад – Ми-8АМТ-1, CES SNA 208В-4, Airbus EC130Т2-2, Airtractor АТ602 -1, Ан -2 агаарын хөлөг -1) зэрэг агаарын хөлгүүд ашиглагдаж байна.

Агаарын хөлгийн нислэгт тэнцэх чадварын гэрчилгээтэй 10 агаарын тээвэрлэгчээс төрийн өмчийн “МИАТ” ХК - 5 (2-нь Ирланд улсад бүртгэлтэй), хувийн хэвшлийн “Аэромонголиа” ХХК -3, ”Хүннү Эйр” ХХК -4, “Изинис Эйрвэйз ХХК-2(Ирланд улсад бүртгэлтэй)”, “Геосан” ХХК-1, “Скай Жет” ХХК-2, “Томас Эйр” ХХК-1, “Тэн гэрийн улаач Шинэ” ХХК-1 “Монголиан Эйрвэйз” ХХК-2 “Монголын Нисэхийн Академи” ХХК-3 нийт 24 агаарын хөлгөөр үйл ажиллагаа явуулж байна.

Дараах агаарын тээвэрлэгчээс “Монголиан Эйрвэйз Карго”-ХХК-2, “А-Жет Авэйшн” ХХК-2, “Монголиан Эйрвэйз” ХХК-2, “Геосан” ХХК-3, “Топ Экстрим Экшин Монголиа” ХХК-4, “Сэлиэр Авэйшн Монголиа” ХХК-1, “Континентал Эйр” ХХК-1, “Залуу бүргэд Женерал Авэйшн” ХХК-1,

Монголын Алт “МАК” ХХК-1, “Скай Такси” ХХК-1, “Аэрохели” ХХК-1, “Дисковери Авиэшн” ХХК-1, “Сатурн Экстрем Монголиа” ХХК-1 Агаарын бөмбөлөгтэй байна.

Хувь хүний нэр дээр 2 нийт 22 агаарын хөлөг Монгол улсад бүртгэлтэй нислэг үйлдээгүй байна. /НААХЗА-с авсан мэдээллээр/

Нислэг техникийн осол зөрчлийг шинжлэн шалгах албаны судалгаагаар агаарын тээвэрлэгч байгууллагууд тэдгээрийн агаарын хөлөгтэй холбоотой осол, ноцтой зөрчил болон зөрчил 2019 - 2023 оны байдлаар Монгол Улсын хэмжээнд нийт 202 тохиолдол бүртгэгдсэн байна. Үүнд:

- Осол – 1
- Ноцтой зөрчил – 2
- Зөрчил, дутагдал –199

Тус албанаас дээрхи онуудад агаарын хөлгийн осол, ноцтой зөрчлийг шинжлэн шалгасан 14 тайлан, нислэгийн аюулгүй ажиллагаатай холбоотой 53 зөвлөмж гаргасан байна.

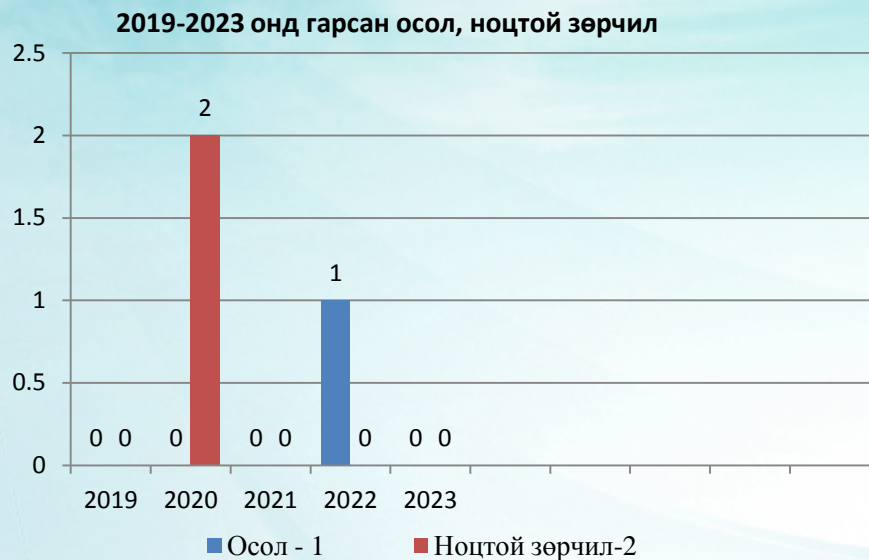
Осол, зөрчлийн статистикийг ангилж 1 дүгээр график “Осол болон Ноцтой зөрчлүүд”, 2-4 дүгээр графикт “Аюулгүй ажиллагаатай холбоотой” зөрчлүүд, 5-6 дугаар графикт “Авиа компани болон агаарын хөлөгтэй” холбоотой зөрчлүүд, 7-9 дүгээр графикт шувуутай холбоотой зөрчлүүд, 10-15 дугаар графикт, мөн зөвлөмжтэй холбоотой статистикуыг орууллаа.

НИСЛЭГ ТЕХНИКИЙН ОСОЛ, ЗӨРЧЛИЙГ ШИНЖЛЭН ШАЛГАХ АЛБАНЫ ОСОЛ, ЗӨРЧЛИЙН СУДАЛГАА

Д/Д	Он	Осол	Ноцтой зөрчил	Зөрчил	Нийт тохиолдол	Шинжлэн шалгасан тайлан	Аюулгүй ажиллагааны зөвлөмж	Шувуутай холбоотой зөрчил
1	2019	0	0	59	59	2	5	14
2	2020	0	2	29	31	2	11	8
3	2021	0	0	25	25	6	14	8
4	2022	1	0	48	49	2	10	30
5	2023	0	0	38	38	2	13	15
6	Нийт	1	2	199	202	14	53	75

График 1: Осол болон ноцтой зөрчлийн тоо /2018-2023/

Зөрчлийн талаар.

Агаарын хөлгийн нислэгийн үед тохиолдсон зөрчлүүдийг мэдээллийн дагуу бүртгэгдсэн байдлаар ангилж үзэхэд:

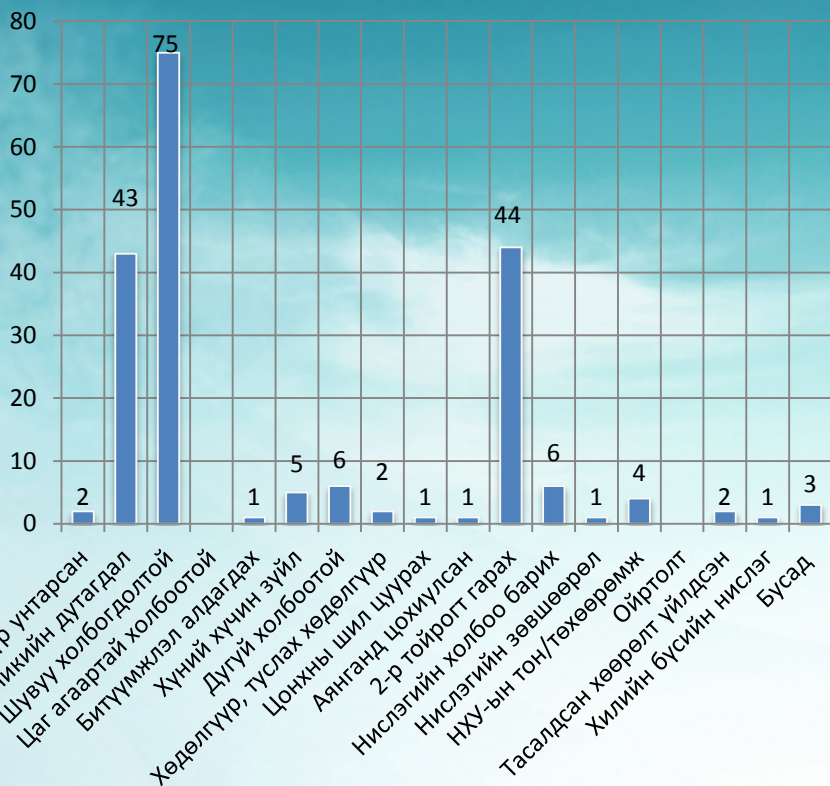

№	Ангилал	Оноор					Нийт
		2019	2020	2021	2022	2023	
1	Агаарын хөлгийн хөдөлгүүр унтарсан	-	1	-	-	-	1
2	Хөдөлгүүр, туслах хөдөлгүүртэй холбогдолтой			1	1		2
3	Агаарын хөлгийн техник, эд ангийн ажиллагаатай холбогдолтой	20	9	1	7	6	43
4	Тасалдсан хөөрөлт үйлдсэн		-	1	1		2
5	Хүний хүчин зүйл	2	-	3	-		5
6	Битүүмжлэл алдагдах	-	-	1	-		1
7	Дугуй болон түүний эд ангитай холбогдолтой	-	1	2	3		6
8	Ойртолт	-	-	-	-		-
9	Шувуутай холбогдолтой	14	8	8	30	15	75
10	2-р тойрог нислэгт гарсан	18	6	2	5	13	44
11	Цаг агаартай холбогдолтой	-	-	-	-		-
12	Нислэгийн холбоо барих	3	2	-	1		6
13	Нислэгийн зөвшөөрөл	1	-	-	-		1
14	НХУдирдлагын тоног төхөөрөмжтэй холбогдолтой		2	2	-		4
15	Хилийн бүсэд нислэг үйлдсэн	-	-	1	-		1
16	Аянганд цохиулсан	-	-	-	-	1	1
17	Цонхны шил цуурах	-	-	1	-		1
18	Гадны биетээс	1	-	-	-		1
19	Бусад	-	-	2	-	3	5
20	Нийт	59	29	25	48	38	199

❖ График 2: Зөрчлийг шалтгаанаар ангилвал /2019-2023/

Өнгөрсөн 5 жилд гарсан нийт 199 зөрчлийг шалтгаанаар нь тодорхойлвол Техникийн дутагдалтай холбоотой 43 зөрчил бүртгэгдсэн нь нийт зөрчлийн 23,24%, Шувуутай холбоотой зөрчил 75 буюу 39,89%, 2-р тойрогт гарсан зөрчил 44 буюу 23,4% -ийг эзэлж байна.

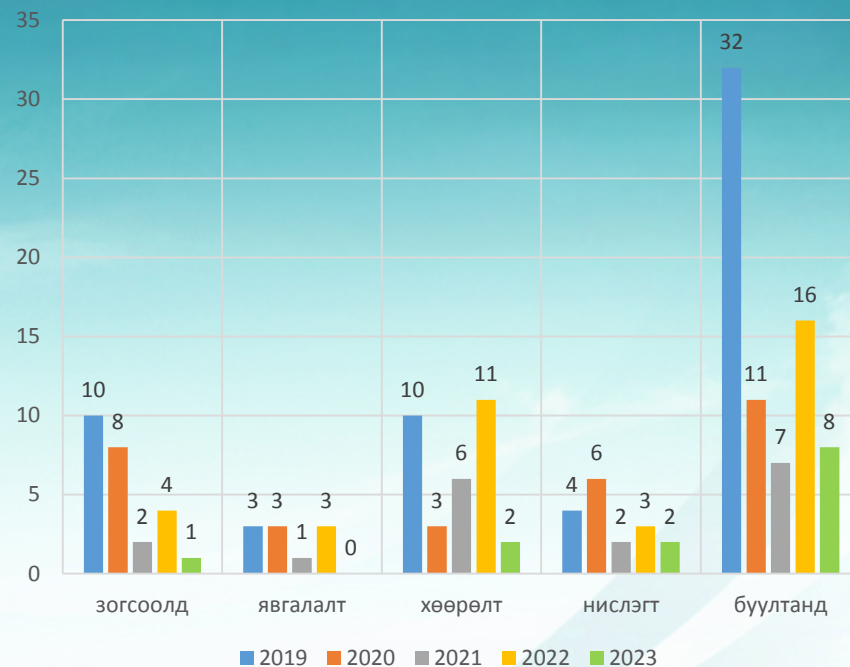
❖ 2019-2023 онд

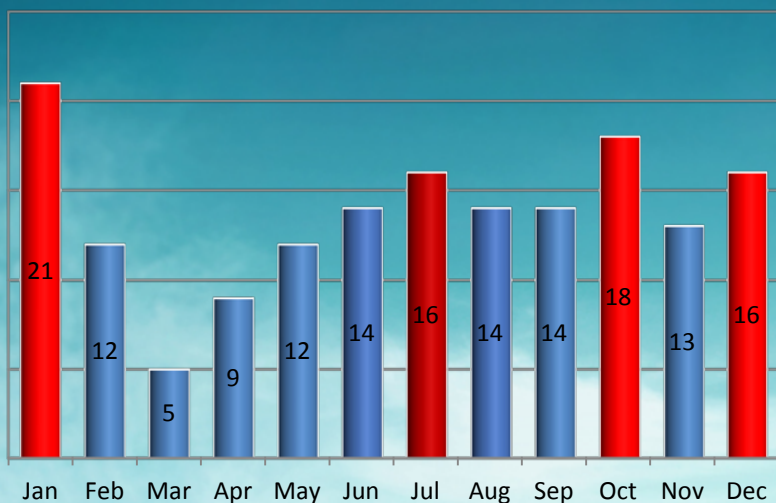
❖ График 3: Зөрчлийг нислэгийн үе шатаар ангилвал /2019-2023/

2019-2023 онд бүртгэгдсэн зөрчлийг зөвхөн нислэгийн үе шатаар ангилвал нийт 199 зөрчил бүртгэгдсэнээс Газарт/зогсоолд-25 буюу нийт зөрчлийн 12.56%-ийг, Явгалалт - 10 буюу 5,02%-ийг, Хөөрөлт- 32 буюу 16.08%-ийг, Нислэгт-17 буюу 8,54%-ийг, Буултын үед-74 зөрчил гарсан нь нийт зөрчлийн 37,18% -ийг эзэлж байна.

❖ 2019-2023 онд

❖ График 4: Зөрчлийг сараар ангилвал /2019-2023/

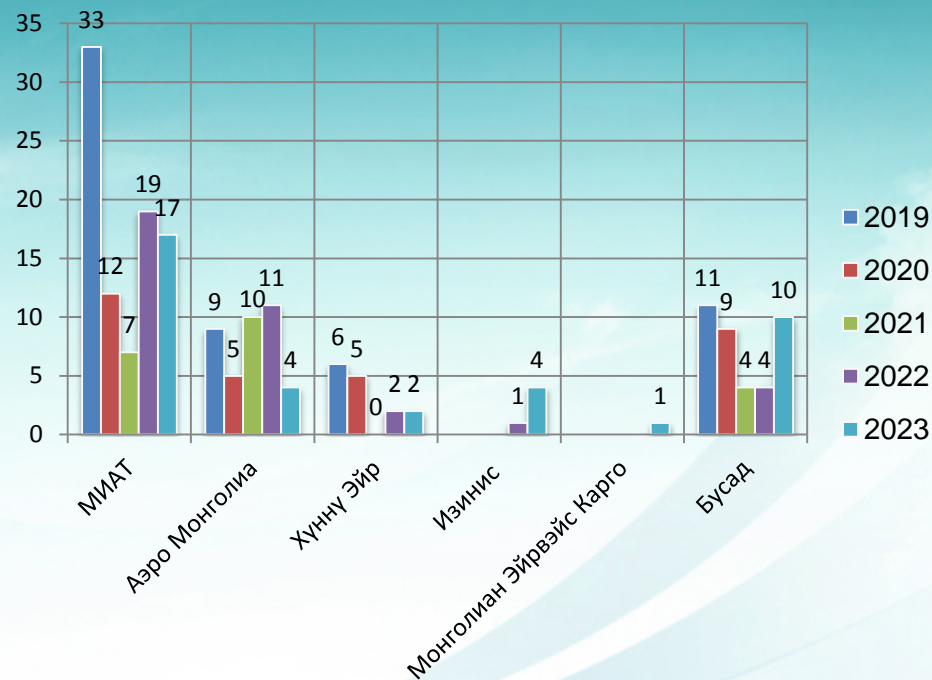

Дээрхи графикт 2019-2023 онуудад гарсан аюулгүй ажиллагаатай холбоотой зөрчлүүдийг нэгтгэн сар түс бүрээр ангилсан бөгөөд сүүлийн 5 жилийн дунджийг харвал 1, 7 болон 10, 12 дугаар сард бүрт гэгдсэн зөрчлийн тоо бусад сараасаа илүү байгаа нь тухайн сард түлхүү анхаарч аюулгүй ажиллагааг хангуулах, урьдчилан сэргийлэх ажлуудыг зохион байгуулах шаардлагатай харагдаж байна.(Сүүлийн 5 жилд гарсан зөрчлийн тоо бага байгаа нь Корона вирусийн халдварт цар тахалтай холбоотой.)

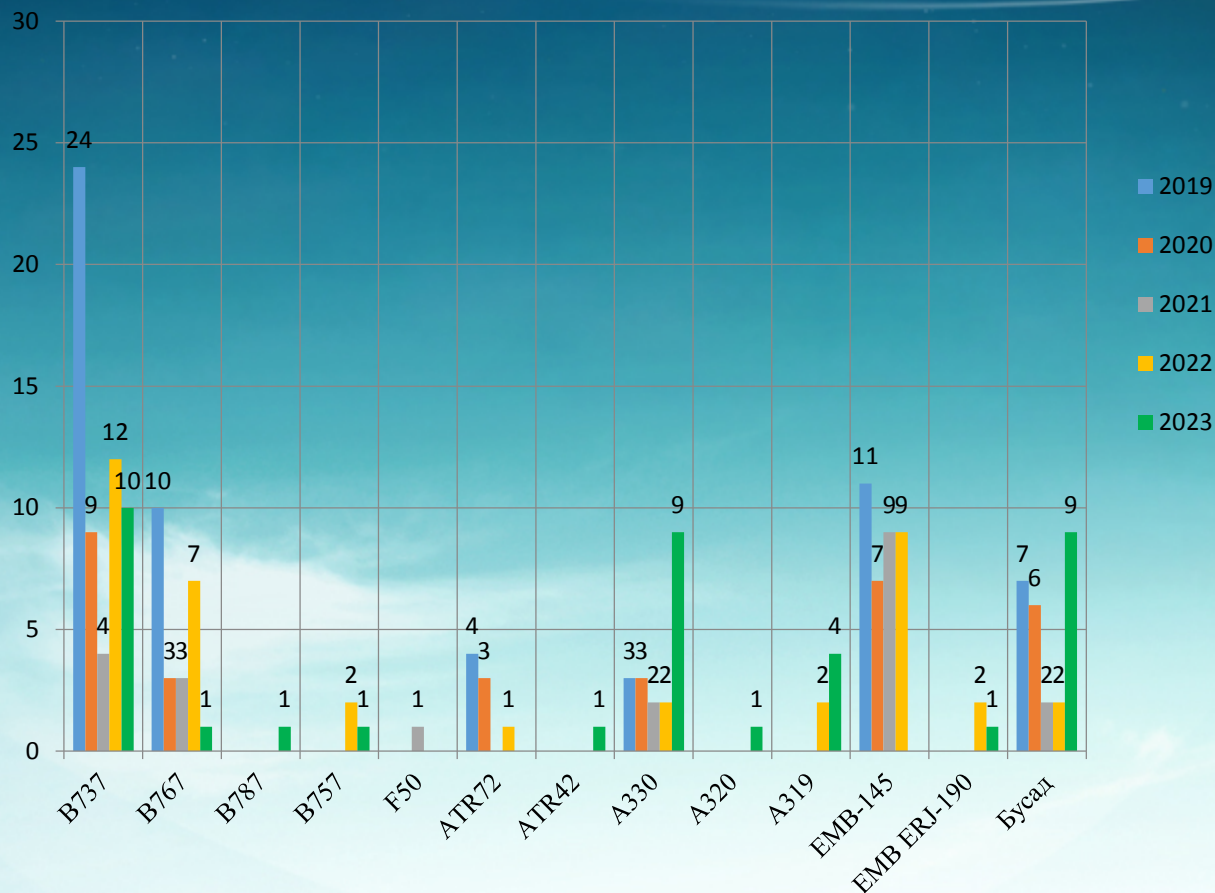
❖ График 5: Авиа компаниудын осол зөрчлийн тоо /2019-2023/

Манай улсад нислэг үйлдэж байгаа агаарын тээвэрлэгч байгууллагуудын зөрчлийн бүртгэлийг сүүлийн 5 жилээр харвал нийт 199 зөрчил дутагдал бүртгэгдсэн байгаагаас МИАТ компанитай холбоотой 88 зөрчил дутагдал буюу /44.2%, Аэромонголиа 39 буюу /19,59%, Хүннү Эйр 15 буюу /7,53%, Бусад 38 /19.09%/-ийг эзэлж байна.

Агаарын хөлгийн тээвэрлэгчээр ангилсан байдал

❖ График 6: Агаарын хөлгийн маягаар ангилсан осол, зөрчлийн тоо /2019-2023/

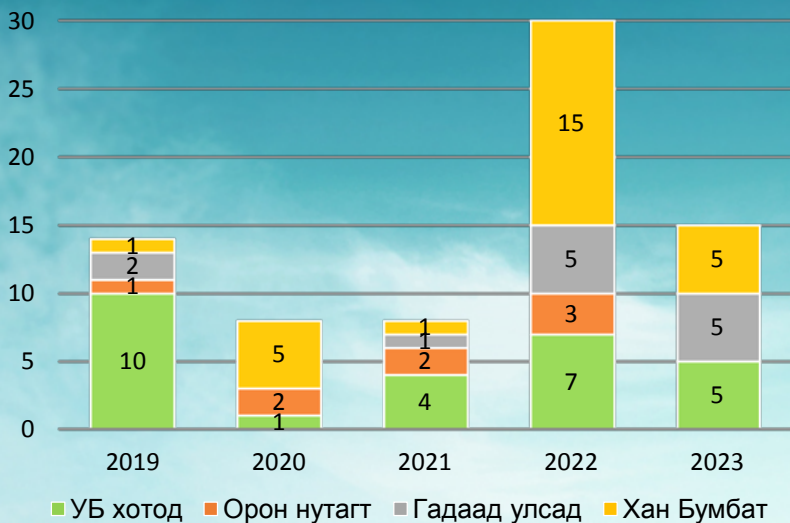

2019-2023 онд агаарын хөлөгтэй холбоотой нийт 199 зөрчил бүртгэгдсэн байгаагаас Boeing агаарын хөлөгтэй холбоотой зөрчил - 87 байгаа нь нийт зөрчлийн /43.71%/, ATR72 агаарын хөлөгтэй холбоотой зөрчил- 8 /4.02%, EMB-145LR агаарын хөлөгтэй холбоотой зөрчил – 36 /18.09%/, A330 агаарын хөлөгтэй холбоотой зөрчил -19 /9.54 %/, бусад буюу /F50, A320, A319, ATR42, EC145, PC6, H125/ зэрэг агаарын хөлөгтэй холбоотой зөрчлүүд -26 байгаа нь нийт зөрчлийн 13.06% хувийг эзэлж байна.

ШУВУУТАЙ ХОЛБООТОЙ ЗӨРЧЛИЙН СТАТИСТИК

Нислэг техникийн осол зөрчлийг шинжлэн шалгах албаны судалгаагаар агаарын хөлөг шувуутай мөргөлдсөн тохиолдол 2019-2023 онд нийт 75 (Улаан баатар хотод /Буянт-Ухаа-д -13, Чингис хаан-д - 14/ - 27, Орон нутагт - 8, Хан бумбат НБ - д - 27, Гадаад улсад -13) бүртгэгдсэн байна.

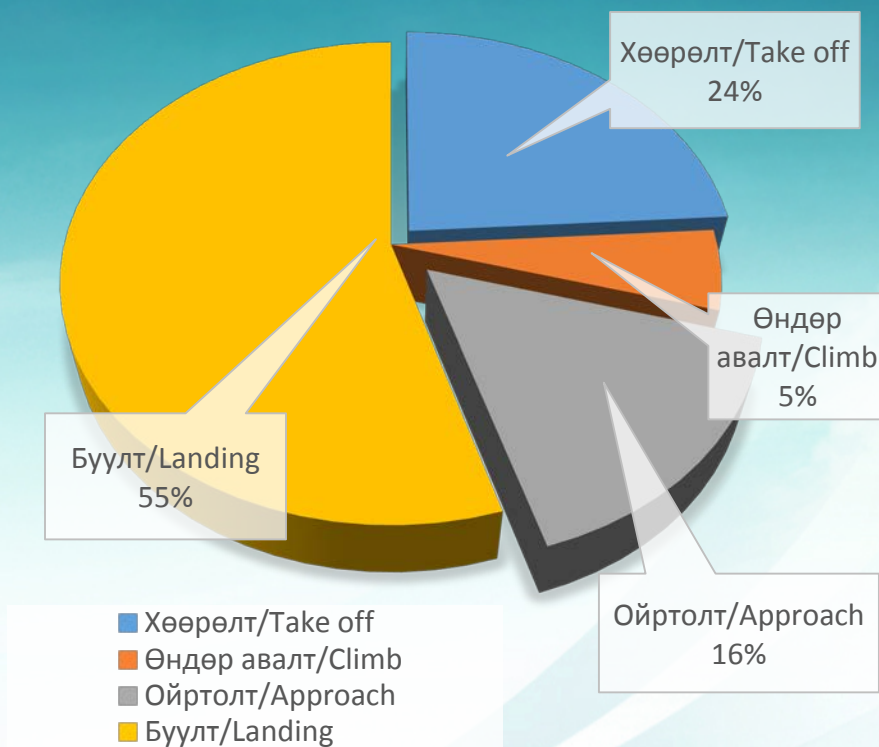
График №7: Шувуутай холбоотой зөрчлийг байршил болон оноор

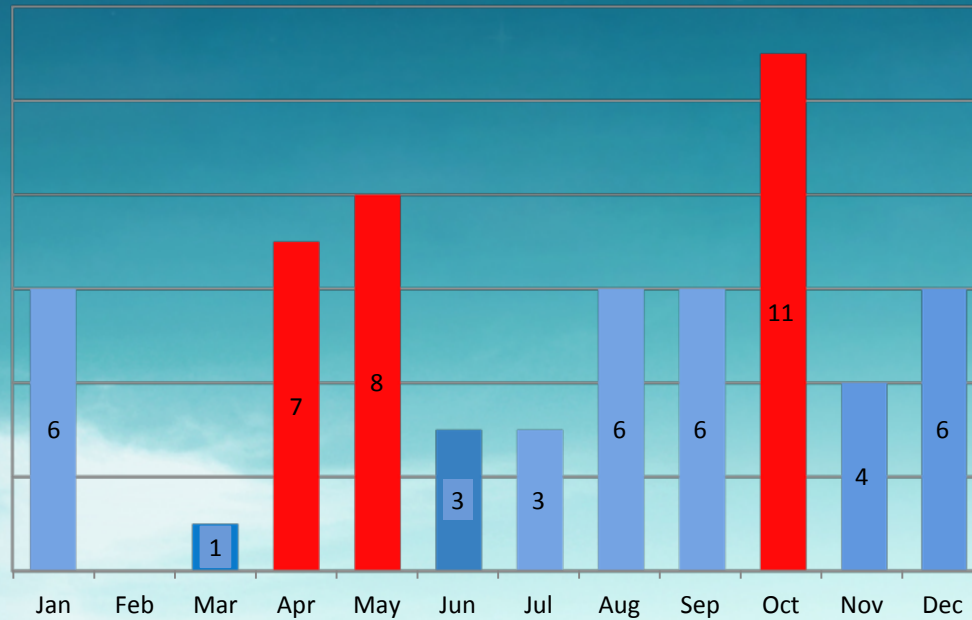
Сүүлийн 5 жилийн хугацаанд шувуутай холбоотой 75 зөрчил бүртгэгдэж нийт зөрчлийн 37.6% - ийг эзэлж байгаа нь нислэгийн давтамж болон агаарын тээвэрлэгч байгууллагууд тэдгээрийн агаарын хөлгүүд нэмэгдсэнтэй холбоотой байна.

График №8: Шувуутай холбоотой зөрчлийг нислэгийн үе шатаар ангилвал /2019-2023/

Нийт 75 шувуутай холбоотой зөрчлийг нислэгийн үе шатаар ангилвал “Буултын” үед 41 зөрчил буюу нийт зөрчлийн 54.6% хувийг, “Хөөрөлтийн” үед 18 буюу 24.% хувийг, ойртолтын үед 12 буюу 16%-ийг тус тус эзэлж байна.

Шувуутай холбоотой зөрчлүүдийг сараар ангилвал /2019-2023/

Дээрх графикт шувуутай мөргөлдсөн тохиолдлыг сар түс бүрээр ангилсан бөгөөд жилийн дунжийг харвал 4, 5 болон 10 дугаар сард бүртгэгдсэн зөрчлийн тоо бусад саруудаас илүү байна.

Чингис Хаан ОУНБуудал түүний орчимд 83 зүйл шувуу тохиолдох ба үүний 27% буюу 22 зүйл нь суурин, 73% буюу 61 зүйл нь нүүдлийн амьдралтай шувууд байна.

ЗӨВЛӨМЖТЭЙ ХОЛБООТОЙ СТАТИСТИК

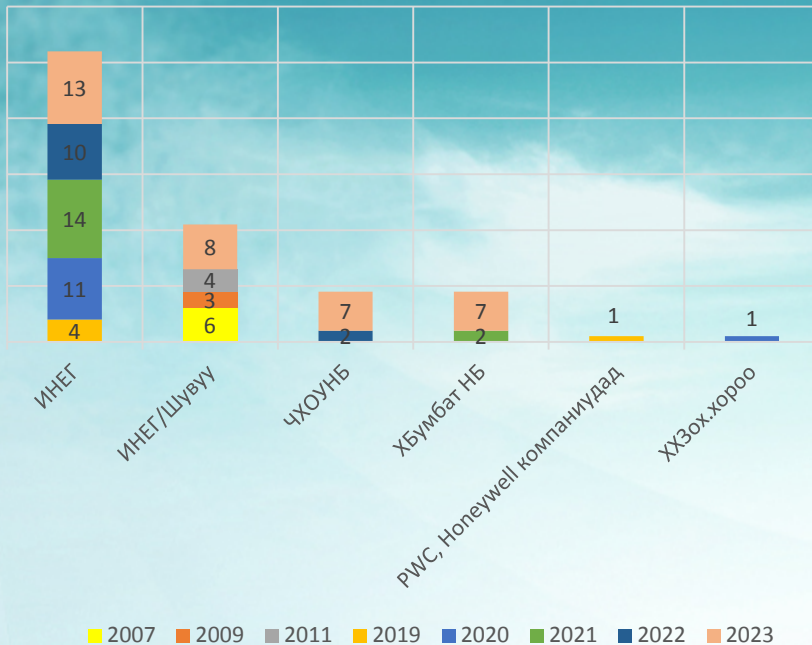

Тус албанаас 2019-2023 оны хооронд аюулгүй ажиллагаатай холбоотой нийт 53 зөвлөмж гаргасан байна. Доорх графикт Агаарын тээвэрлэгч байгууллагууд, Иргэний нисэхийн ерөнхий газарт, болон Шувуутай холбоотой гаргасан зөвлөмжүүдийг он тус бүрээр нь оруулсан болно.

График 10: Аюулгүй ажиллагааны зөвлөмжийн статистик /2019-2023/

График 11: Аюулгүй ажиллагааны зөвлөмжийн статистик /2019-2023/

Зөвлөмж өгсөн байгууллагууд

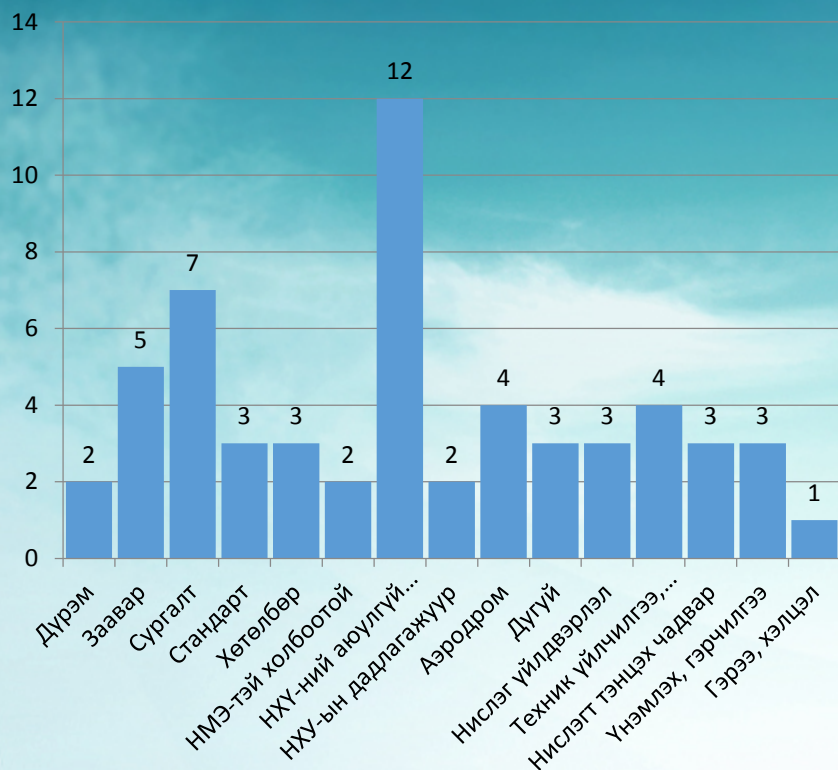

Агаарын тээвэрлэгч байгууллагууд

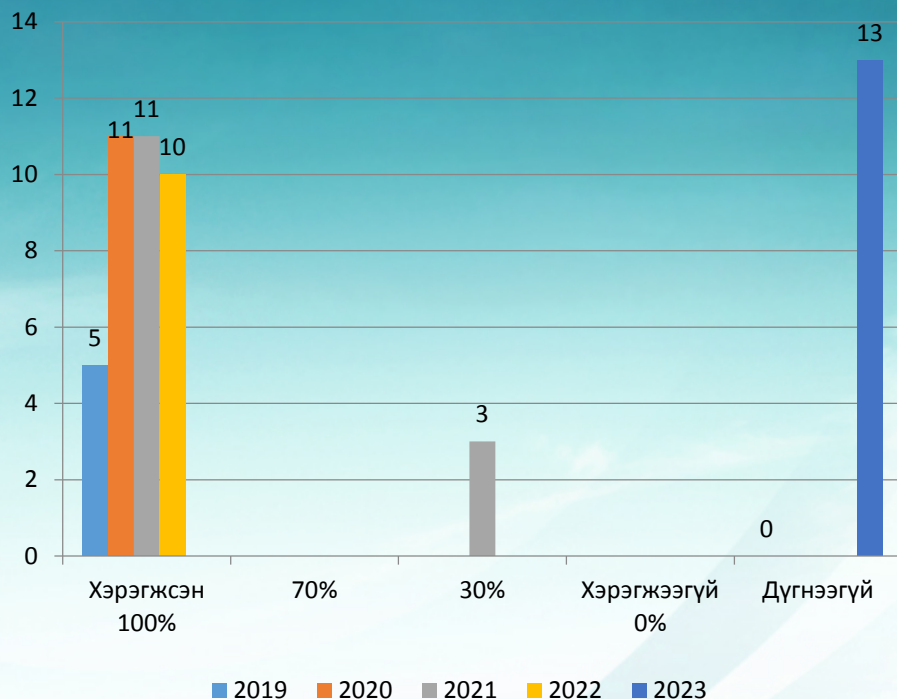
❖ График 12: Аюулгүй ажиллагааны зөвлөмжийн ангилал /2019-2023/

Өнгөрсөн 2019-2023 онуудад осол, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор гаргасан аюулгүй ажиллагааны зөвлөмжийг холбогдох хэсгээр нь ангилвал нийт 53 зөвлөмжийн 12-нь Нислэгийн хөдөлгөөний үйлчилгээний аюулгүй ажиллагаатай холбоотой, 9-нь дүрэм, заавар, НМЭ-тэй холбоотой, 7-нь Сургалттай холбоотой аюулгүй ажиллагааны зөвлөмж гаргасан байна.

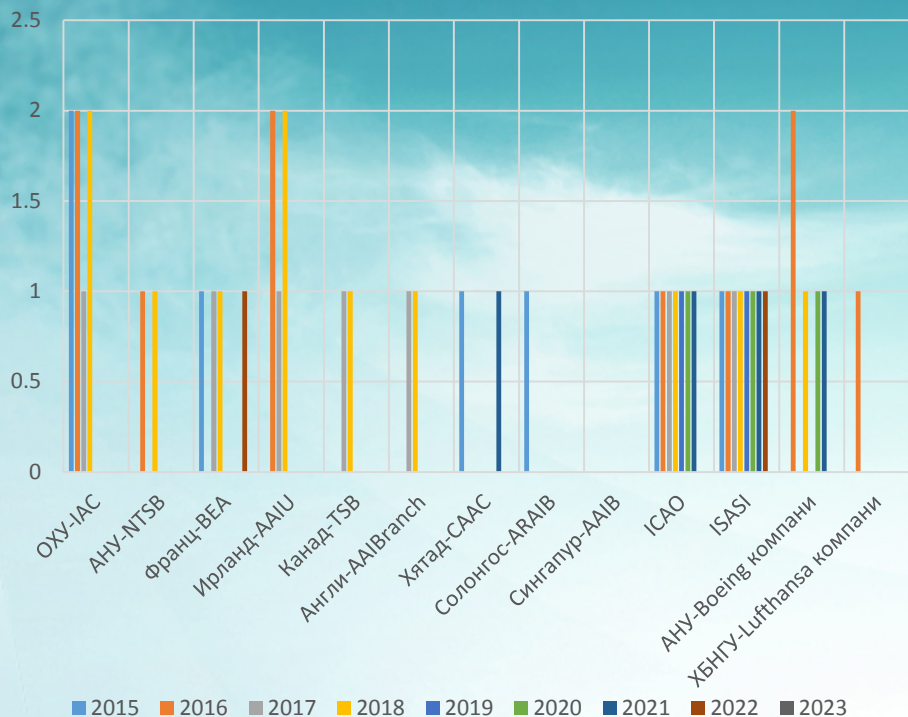
❖ График 13: Аюулгүй ажиллагааны зөвлөмжийн биелэлт /2019-2023/

Мөн дээрх онуудад гарсан аюулгүй ажиллагааны зөвлөмжийн биелэлтийг сүүлийн 5 жилээр харвал нийт 53 зөвлөмж гаргаснаас Хэрэгжсэн -37 /69.80%/, Хэрэгжих шатандаа -3 /18.86%/, Хэрэгжээгүй байхгүй, дүгнээгүй зөвлөмж 13 байна.

❖ График 16: Хамтран ажилласан гадаадын байгууллагууд /2015-2023/

Дээрх онуудад гаргасан тайлан, зөвлөмжийг дараах улсуудын шинжлэн шалгах байгууллагуудтай (ОХУ-IAC, АНУ-NTSB, Франц-BEA, Ирланд-AAIU, Канад-TSB, Англи- AAIBbranch, Хятад-CAAC, Солонгос-ARIAВ, Сингапур-AAIB), мөн АНУ-ын Воеинг компани, ХБНГ У-ын Люфтханз компани, ИКАО - Олон улсын шинжээчдийн нийгэмлэг (ISASI) зэрэг байгууллагуудтай хамтран ажиллаж гаргасан болно.

❖ График 17: MOU байгуулсан гадаадын шинжлэн шалгах байгууллагууд /2007-2023/

Гадаад улсаас монгол улсад нислэг үйлдэж байгаа агаарын хөлгийн харьяалах орны шинжлэн шалгах байгууллагуудтай Харилцан ойлголцлын санамж бичиг байгуулах ажлыг 2007 оноос эхлүүлж ОХУ, БНСУ, БНФУ-тай байгуулсан байна. 2013 оноос БНХАУ, Канад, Сингапур, БНАСАУ, Япон, Казакстан улсуудын шинжлэн шалгах байгууллагатай MOU байгуулан ажиллаж байна.

❖ График 18: MOU байгуулсан дотоодын байгууллагууд /2005-2023

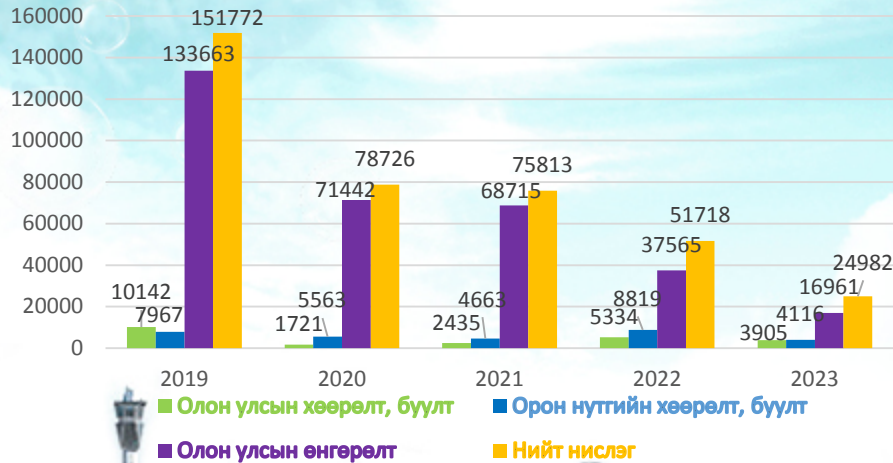
Тус алба нь 2005 оноос эхлэн ИНЕГ-ын НААХЗА, ИНЕГ, Тээврийн прокурор, Цагдаагийн ерөнхий газар болон Шүүхийн шинжилгээний Үндэсний хүрээлэн, ШУТИС-ийн МИСургууль, Дарханы Төмөрлөгийн үйлдвэр болон Дотоодын агаарын тээвэрлэгч байгууллагуудтай Харилцан ойлголцлын санамж бичиг байгуулан ажиллаж байна.

Сүүлийн 5 жилийн нийт нислэгийн гүйцэтгэлийн харьцуулалт

№	Нислэгийн төрөл	I-XII сарын нислэгийн гүйцэтгэл					2019 оныг 2023 оной харьцуулахад өссөн	
		2019 он	2020 он	2021 он	2022 он	2023 он	тоо	хувь
1	Олон улсын өнгөрөлт	133663	71442	68715	37565	16961		.
	Өмнөх оноос өссөн хувь	7.8	-46.6	-3.8	-45.3			.
2	Олон улсын хөөрөлт,буулт	10142	1721	2435	5334	3905		.
	Өмнөх оноос өссөн хувь	19.2	-83.0	29.3	54.3			.
3	Орон нутгийн хөөрөлт,буулт	7967	5563	4663	8819	4116		.
	Өмнөх оноос өссөн хувь	24.6	-30.2	-16.1	47.1			.
	Нийт нислэгийн дүн:	151772	78726	75813	51718	24982		.
	Нийт нислэгийн өмнөх оноос өссөн хувь	9.8	-48.12	-3.7	-31.7			.
	Есэлтийн дундаж хувь			-12.7				

Сүүлийн 5 жилийн нийт нислэг

Сүүлийн жилүүдэд 47 улсын 181 авиакомпаний агаарын хөлгүүд манай улсын нутаг дэвсгэр дээгүүр Олон улсын өнгөрөлтийн болон буулт, хөөрөлтийн тогтмол хуваарийн, цагийн хуваарийн бус нислэг үйлдэж байна.

НТОЗШША-ны гаргасан тайлан, зөвлөмжид хяналт тавих, хэрэгжүүлэх талаар ИКАО-ын Annex 13, Иргэний нисэхийн тухай Монгол улсын хууль, ИНД-203 –д

Чикагогийн конвенцийн Хавсралт 13-ын бүлэг 7:

7.4 *The Preliminary Report shall be sent by facsimile, e-mail, or air mail within **thirty days** of the date of the accident unless the Accident/ Incident Data Report has been sent by that time. When matters directly affecting safety are involved, it shall be sent as soon as the information is available and by the most suitable and quickest means available.*

6.3 *If the State conducting the investigation receives comments within **sixty days** of the date of the transmittal letter, it shall either amend the draft Final Report to include the substance of the comments received or, if desired by the State that provided comments, append the comments to the Final Report. If the State conducting the investigation receives no comments within sixty days of the date of the first transmittal letter, it shall issue the Final Report in accordance with 6.4, unless an extension of that period has been agreed by the States concerned.*

6.5 *In the interest of accident prevention, the State conducting the investigation of an accident or incident shall make the Final Report publicly available as soon as possible and, if possible, within **twelve months**.*

6.6 *If the report cannot be made publicly available within **twelve months**, the State conducting the investigation shall make an interim statement publicly available on each anniversary of the occurrence, detailing the progress of the investigation and any safety issues raised.*

ИНД-203

12.2 *Алба нь Монгол улсын нутаг дэвсгэрт гарсан агаарын хөлгийн осол, зөрчлийг гарсан өдрөөс хойш **30 өдөрт** багтаан урьдчилсан тайланг гаргах ба аюулгүй ажиллагаанд шууд нөлөөлж болзошгүй байвал урьдчилсан тайланг аль болох яаралтай гаргаж дараах улсын эрх бүхий байгууллагад мэдэгдэнэ*

12.5 *Алба нь агаарын хөлгийн осол, зөрчлийг шинжлэн шалгасан эцсийн тайлангийн төслийг бүртгэсэн улс, тээвэрлэгчийн харьяалах улс, зохион бүтээсэн улс, үйлдвэрлэсэн улсад, мөн шинжлэн шалгах ажиллагаанд оролцсон улс орнуудад илгээх бөгөөд албан бичгийг илгээсэн өдрөөс хойш **60 өдөрт** багтаан санал хүлээн авах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.*

12.7 *Алба нь тайлангийн төсөл илгээсэн улсуудаас саналыг хүлээн авч, хүлээн авсан саналын агуулгыг тусгахын тулд эцсийн тайлангийн төсөлд нэмэлт өөрчлөлт оруулж болно.*

12.10 *Алба нь аль болох богино хугацаанд эцсийн тайланг гаргах ба хэрэв боломжтой бол осол гарсан өдрөөс хойш **12 сард** багтаан гаргана. Хэрэв тайланг **12 сард** багтаан гаргах боломжгүй бол шинжлэн шалгах ажлын явц, гаргаж тавьсан аливаа аюулгүй байдлын асуудлыг нарийвчлан харуулсан дооодын тайланг гаргана.*

НТОЗШША-ны гаргасан тайлан, зөвлөмжид хяналт тавих, хэрэгжүүлэх талаар ИКАО-ын Annex 13, Иргэний нисэхийн тухай Монгол Улсын хууль, ИНД-203 –д заасан талаар

Чикагогийн конвенцийн Хавсралт 13-ын бүлэг 6:
RESPONSIBILITY OF A STATE RECEIVING OR
ISSUING SAFETY RECOMMENDATIONS

Action on safety recommendations

6.10 A State that receives safety recommendations shall inform the proposing State, within **ninety** days of the date of the transmittal correspondence, of the preventive action taken or under consideration, or the reasons why no action will be taken.

Иргэний нисэхийн тухай Монгол улсын хуулийн 8-р зүйлийн 8.4.7-д Иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын хүлээсэн үүрэг.

Нислэг техникийн осол, зөрчлийг шинжлэн шалгасан дүгнэлтийг үндэслэн цаашид осол, зөрчил давтагдахаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авах.

ИНД -203: 13.1. Нислэг техникийн осол, зөрчлийг шинжлэн шалгах алба нь тухайн осол, зөрчлийг шинжлэн шалгасан шалгалтын үр дүнд тулгуурлан энэ төрлийн осол, зөрчил дахин давтан гарахаас урьдчилан сэргийлэх Аюулгүй ажиллагааны зөвлөмжийг гаргаж ИНЕГ болон бусад холбогдох байгууллагуудад хүргүүлнэ.

- 13.2. Аюулгүй ажиллагааны зөвлөмжийг авсан аливаа байгууллага этгээд зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх үүрэгтэй ба ИНЕГ зөвлөмжийн дагуу авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний талаарх мэдээллийг холбогдох байгууллагуудаас авч, эргэж мэдэгдэх, хяналт тавих үүрэгтэй.

Анхаарал тавьсанд баярлалаа.